

«ГРА В КАЛЬМАРА»: ЛЮДИНА В СВІТІ СУЧАСНОГО КАПІТАЛІЗМУ

Попри розвиток сучасних візуальних технологій, кіно як вид мистецтва лишається актуальним і в ХХІ ст. Те, що ми бачимо на екрані це втілення думок, дій, історій людей і суспільства. Серйозне кіно чи кіно не для всіх (іноді про нього говорять камерне) багато в чому є творінням філософським. Проте зрізом суспільства, картинками життя є кольорові широкоформатні кадри комерційного кіно. Кіно, яке з «широко розплющеними очима» дивляться мільйони людей. Автор статті зауважує, що часто саме художня література та художні фільми є більш документальними. Звертає увагу, які соціальні класи та групи й як реагують на те, що відбувається на екрані.

У статті проводиться спроба дослідження життя сучасної людини у сучасних високорозвинених країнах пізнього капіталізму. З початком нового століття науково-технічний прогрес у вигляді цифрових та інших технологій різко змінив ситуацію в економіці й житті суспільства. Прогрес приносить великі плюси (в охороні здоров'я, зв'язку, транспорті) і не менш серйозні мінуси. Серед них проблема майбутнього безробіття як наслідку застосування роботів і цифрових алгоритмів. Проблема останніх десятиліть – відчуження людей у контексті розвитку нових засобів зв'язку. «Чистий» прогрес і новітні технології не роблять життя людей кращим автоматично. Щастя все ще залишається для багатьох недосяжною мрією. Це спонукає «простих» людей і фахівців – економістів, соціологів, інженерів – до філософського осмислення науково-технічного прогресу.

Як відомо з історії, людство відкладає вирішення найгостріших проблем на кінець. Автор бачить вирішення (не єдине) проблеми майбутнього безробіття в світі роботів і штучного інтелекту у впровадженні ББД – Безумовного Базового Доходу. Порушує питання обов'язковості гонити за «успішністю» в сучасному світі. Ці проблеми актуальні сьогодні, тому в статті на матеріалі знакового серіалу «Гра в кальмара» вони аналізуються, адже саме художнє кіно може голосніше і колоритніше порушити гострі питання і донести їх до мас.

Ключові слова: кіно, капіталізм, безумовний базовий дохід, штучний інтелект, фрілансери.

«Пошук своєї особистості стає проблемою, а насильство – одним із головних засобів самовираження»

Маршалл Маклуен («Пробудження Маклуена»)

«З усіх мистецтв для нас найважливішим є кіно» – переконано писав сторіччя тому один відомий політик-марксист. Якщо його грандіозний проєкт ХХ століття пішов у небуття, його прогноз щодо місця кінематографу в житті людей виявився точним. Філософія – наука, що намагається осягнути час і простір – це також добре підтверджує, достатньо згадати вже хрестоматійні праці М. Мерло-Понті або Ж. Дельоза. Ба більше, кіно можна тлумачити як своєрідний спосіб філософування, принаймні – як рефлексію щодо часу, простору і людини. У вересні 2021 року відбулася прем'єра південнокорейського серіалу «Гра в кальмара» (наприкінці 2024 року вийшов другий сезон), фільму, що поєднував жанри «виживання», пригодницького бойовика, трилера й драми, відомого режисера Хван Дон Хьока, який народився в Сеулі, але згодом навчався і жив у США. Фільм з комерційного погляду став надзвичайно успішним, одним із найпопулярніших серіалів за останні роки, дійсно світовою подією, що удостоїлася багатьох відгуків, більшість з яких позитивні.

«Гра в кальмара» – це фільм про сучасність. Те, що він демонструє, є відображенням реальності, свідомим чи несвідомим. Він дійсно є гарним прикладом втілення концепції

німецького теоретика кіно Зігфріда Кракауера (1889-1966), викладеної в роботі «Природа фільму. Реабілітація фізичної дійсності», згідно з якою, в кіно найяскравіше виявляються «приховані потоки колективної підсвідомості». Отже «Гра в кальмара» тому й приваблює глядачів, тому й впливає на маси, адже є відбитком самої реальності, він дає змогу діагностувати «колективну підсвідомість» сучасного капіталістичного суспільства з його орієнтацією на конкуренцію, успішність, грошове зростання і нескінченні можливості трансформацій, які втім не змінюють його суті. Відтак метою цієї статті є спроба розкрити, що стоїть за алюзіями і метафорами цього фільму і водночас – які можуть бути шляхи подолання проблем і ризиків, що викликані сучасним капіталізмом.

Основна сюжетна лінія фільму вже доволі промовиста: кілька десятків людей через гостру нестачу грошей ухвалюють рішення брати участь у таємній грі-турнірі на виживання, де головний приз у розмірі понад 45 млрд вон (понад 38 млн. доларів США) дістанеться переможцю. Власне це (змагання-виживання) викликало багато коментарів в інтернеті, тон яких варіювався від подиву до огиди. Писали і про безжальний капіталістичний світ, в який потрапляє головний герой, і про те, що капіталізм вганяє в боргове рабство, і про нудьгу багатіїв, і, звісно, про гроші як абсолютну цінність, і про порожнечу, що за ними прихована.

Серіал демонструє, що сьогодні, в добу цифрового розквіту капіталізму, схоже, що саме гроші абсолютизуються. І цифровізація спонукає саме до грошового фетишизму. Навіть якщо хтось зазначає, що не можна так, з такою швидкістю, ба, навіть ціною життя, гнатися за грошима, сучасна концепція грошей – суспільства споживання – насамперед у країнах великого достатку конститує саме гонитву за ними. Фінансові системи пропонують різні варіанти, що ніби знижують ризики, і збагатитися; навчальні комерційні програми й їхні провідники-спікери риторять з різних майданчиків: повір у Себе й крокуй до мети, що варта життя! І дійсно часто ці натхненні ігри капіталу відносно нешкідливі, і за «краху» гравець втратить трохи стартового капіталу, який згодом, цілком імовірно, відновиться. Втім це ніяк не впливає на капіталістичну конкуренцію, сам капітал(ізм) і його постійне зростання, разом з продукуванням нерівності, безробіття чи економічної нестабільності.

У серіалі майже всі герої – «фрілансери», вільні від стабільних роботи та грошей. Там немає прихильників негайного дауншифтингу й тихої веранди в селі, де вечорами після розміреної праці зі спокійною душею п'ють чай з ромашкою і читають книги – їм до цього дуже далеко. У «Грі в кальмара» втомлені, не «успішні» герої хочуть стати «успішними». Втім «успішність» доволі умовне, відносне, темпоральне поняття: втомлені «не успішні» та «успішні-ефективні» часто ті ж самі особи, лише в різні періоди.

Проте феномен масового фрілансу насправді виник не з волі самих фріланстерів, а радше – з потреб компаній і власне капіталу, адже ідеться про собівартість виробництва, заощадження на працівниках і приміщеннях з обладнанням, себто – на робочій силі й засобах виробництва, що своєю чергою забезпечив науково-технічний прогрес. У певний час, коли коронавірус змусив власників компаній відправити багатьох своїх працівників по домівках, аби вони там продовжували виробляти прибуток, напевно і відчутною стала приналежність ідеологемі фрілансу. Економія з оренди приміщення, обладнання (працівник використовує своє житло, свої «верстати») дуже надихнули. Проте вже через деякий час стали відчутними і певні ризики. – Працівник став ніби більш незалежним, «вільним», і коли «господар» став закликати робітників повертатися назад до офісів, це викликало деякі утруднення. Працівники не захотіли повертатися до старого «планктонного» щастя. Стали шукати інші, більш «безумовні», варіанти.

Серед мережевих обговорень фільму були і репліки про присутність «лівацьких» меседжів в ньому. Однак герої, здається, ніде навіть не обмовилися про систему, що веде їх до загибелі; іноді було хіба невдоволення правилами гри, але й ті несуттєві, що не заважали грі тривати. «Лівацького» в фільмі небагато, чи навіть взагалі немає. Мовляв, грати чи

слідкувати за грою – зрештою обирає кожний на свій розсуд. Все відповідає капіталістичній політ-економіці: хай капіталізм і безжальний, але справедливий.

Утім суть у тому, що вирішити, на що ж натякає фільм, мають саме глядачі. Тож, що їм може спасти на думку? Наприклад, як таке може бути, що в багатій країні маси людей різних класів і психологічних типів готові душу і життя за-/по-класти, щоб не лише розбагатіти, а просто вижити. Або, як в країні з розвиненою демократією й певним багатством можливо, щоб поліція нічого не помічала, чи навіть підігрувала гравцям? Або, як трапляється, що людина, яка працює в банку, найсерйознішому інституті капіталізму, раптом перетворюється на злодія? Якщо такі думки у глядачів виникнуть, тоді критичний потенціал серіалу виглядає як цілком лівацький. Глядачі можуть ще й дійти такої думки: як за такого прогресу цифрових технологій, коли будь-яку продукцію, що робили мільйони людей за рік, сьогодні можуть зробити роботи й алгоритми набагато швидше і значно більше, маси живуть так само важко як 70 років тому і чому треба працювати навіть не 8 годин, а цілих 12? Навіть якщо хочеш добре жити. Тоді вже й примари почнуть бродити. Однак метою продюсерів, звичайно, не була реанімація тіні К. Маркса.

Свої міркування щодо цього висловлює, приміром, Юваль Ной Харарі, популярний ізраїльський історик, щоправда всі його уроки (його третя книга називається «21 урок для XXI століття», 2018 р.) викликають деяку тривогу і переляк перед майбутньою навалою роботів і більш просунутих технологій – ШІ алгоритмів. Начебто й прогрес відбувається, але людині все одно місця на землі не залишається – ані роботи, ані грошей на їжу. П'ять розділів цієї книги називаються так: технологічний виклик, політичний виклик, розпач і надія, істина, гнучкість мислення. Багато страшних викликів, розпач, трохи надії та багато гнучкості мислення! Читаючи цю книгу, можна помітити, Харарі, аналізуючи ситуацію з сьогоднішніми та майбутніми проблемами «золотого мільярда», розвинених економік, людства взагалі, нагнітаючи страхи (вони об'єктивні, якщо...), дуже часто у своїх висновках підходить до лівих, лівацьких істин, до ідей-одкровенень справедливості, до Маркса нарешті й одразу ж відходить, намагається обійти цю тему, ці ідеї, очевидно, дотримуючись думки про «токсичність».

І коли автор, намагаючись вирішити (запропонувати вирішення) проблем безробіття, небезпеки відмов та бунту ШІ (алгоритмів) огинає деякі проблеми, кружляючи навколо, вважаючи їх неприйнятно лівими, «марксистськими» (або вважає, що більшість так вважає), «інструкція» з порятунку людства відразу стає звичайним легким читивом жажів. Ось автор показує ситуацію на сьогодні, а ще страшніше на завтра: у країнах розвинутої економіки вже немає робочих місць, не лише робітникам, а й «службовцям» (у бідних країнах їх апріорі немає), а завтра, з впровадженням цифрових технологій та «кабінетів», робочі місця скорочуватимуться в геометричній прогресії. Підсумок: вже за десятків чи раніше років у безробітних арміях будуть сотні мільйонів людей, які за класичною, капіталістичною, лібертаріанською чи ринковою теорією мають померти з голоду. Звичайний дебет – кредит. Маркс залишається на узбіччі, поступаючись дорогою більш сучасному та експансивному, аж до Марса, Ілону Маску. Про це як реальну проблему найближчого майбутнього пише і американський підприємець-програміст Мартін Форд у своїй книзі «Пришестя роботів» [Форд, 2016], і має рацію. Він прогнозує, що технології, алгоритми в ближчі роки залишать без роботи третину чи більше менеджерів у всьому світі, однак нічого не говорить про те, що робочий день можна скорочувати відповідно. Звичайно, ідеться про відповідний рівень ухвалення рішень державного масштабу, про вирішення питань власності, що має переглядатися так само «категорично» як і пришестя / впровадження роботів.

Тобто якщо цифрові технологи звільняють і ліквідують робочі місця, можна кардинально скоротити робочий день. І тоді з'являться додаткові чи нові робочі місця. Якщо прогрес дійсно відбувається, тоді, відповідно до нього, можна встановити ще менший робочий день. Можна уявити тепер, що напевно найважчу у світі, найважчу з фізичного й психічного боків роботу з догляду за старими, хворими, де є дефіцит робочих

місць (ніхто не хоче так працювати), треба буде виконувати не 8, а скажімо, 4 години. Звідси – додаткові тисячі місць і найголовніше – бажаючих працювати в цій сфері, втілюючи таку людську властивість, якою є емпатія.

Щоправда, чи здатна сучасна людина на емпатію? Те, що науково-технічний прогрес за останні сто років змінив людину і фізично і психологічно – це факт. Людина атомної, космічної і тим більше цифрової доби стала іншою в порівнянні з домодерними часами. Якщо брати країни цивілізованого світу, людина ментально розумнішою не стала, як не парадоксально, фізично супер-героєм чи ніцшеанскою надлюдиною теж. Так, у середньому почали жити довше, втім стали малорухливими, багато із зайвою вагою, і обов'язково з прогресивними хворобами кров'яної та ендокринної системи й більш уразливою психікою. До депресій, тим більше клінічних, сто-двісті років тому були схильні лише рідкісні інтелектуали. XXI століття, схоже, стане віком цієї недуги прогресу. Спосіб життя, стрімкий ритм і відповідні стреси підтримують цей стан. І впоратися з ним, як засвідчує життя і смерть Марка Фішера, не допомагає навіть філософське усвідомлення.

Професорка Лідія Газнюк у роботі «Соматичне буття персонального світу особистості» пише: «Тіло стає артефактом соматичного буття. Воно займає свій соціокультурний простір поруч з іншими фізичними об'єктами, створеними людськими руками, індустрією з виробництва та тиражування необхідного тілесного вигляду <...> Процес входження суспільства до індивідуума триває і після народження, суспільство входить у його тіло не тільки генетично, а й соціотехнічно» [Газнюк, 2003, с. 90, 194]. В іншій своїй монографії вона відзначає: «У персональному соматичному бутті людини відчуття та переживання навколишнього світу не просто відображаються, а певним чином інтерпретуються» [Газнюк, 2008, с. 252]. Це соціотехнічне життя людини-тіла в сучасному світі розгортається в певній формі так званого успішного життя. Успішність, як маркер щастя сучасної людини, прийняла форму чогось зовнішнього, оформленого грошовою складовою, ширшою за матеріальну складову. Ще Е. Фромм зазначав щодо такого типу людини: «Успіх залежить значною мірою від того, наскільки добре людина вміє продати себе на ринку, наскільки цікавою є її упаковка», наскільки вона «бадьора», «міцна», «енергійна»... Ти сприймаєш себе як товар, або, точніше, і як продавця, і як товар одночасно» [Fromm, 2003]. Людина розумна, водночас є і продажною, такою, що спроміглася себе продати, а не, наприклад, вчинити спротив.

Виходить, «відсутність волі у героїв фільму «Гра в кальмара», волі до супротиву та власного шляху, культ жертви, інфантилізм» і відповідно – прості поведінкові моделі – це не вигадка режисера, а стиль життя чималої кількості людей XXI століття. Зауважимо, переважно громадян розвинутих держав (Південна Корея, США, Швеція тощо). Комп'ютерно-цифровий потенціал капіталізму значно складніший за техніку індустріалізації минулих століть, ба більше – він не викликає лудитських афектів чи ефектів. Людина долучається до, чи зрощується з технологіями добровільно, за власним бажанням. Але хіба для цього людина не має бути хоч в якомусь сенсі вільною? Саме це відбувається в умовах зникнення, принаймні на думку деяких дослідників, пролетаріату. А натомість виникає такий клас, як прекаріат (у перекладі «нестабільний, негарантований») – клас соціально невласитованих людей, які не мають повної гарантованої зайнятості: це й тимчасові працівники, й фріланстери, й люди творчих професій, чия частка в економіці країн зростає з кожним роком. «Новий небезпечний клас, – як пише соціолог Гай Стендінг в книзі «Новий небезпечний клас», – небезпечний швидше за все для себе, він створює вже більшу частку матеріальних цінностей, але з іншого боку – виявляється позбавлений багатьох прав, стабільної зарплати та страховки тощо [Standing, 2017]. Тож відбувається і розмивання кордонів так званого середнього класу. Певне гарантоване, забезпечене життя за такої піраміди прогресу і справедливості, має тільки еліта та найближчий персонал її обслуговування, як от: топові працівники – керівники-менеджери зі стабільними «зарплатами» і бонусами. У серіалі ці команди показані повною мірою: безробітні, головний герой та іноземці (дівчина-корейка, хлопець з Пакистану), офісний банкір, що

спіткнувся, багато жінок невизначених та «певних» занять, звичайно, еліта, що керує, спостерігає, їсть і вирішує. Є і прикметний персонаж – жорстокий злочинець. Мафіозі-бандит виявляється найпринциповішим із усіх героїв (не інфантильний), він єдиний, хто помирає усвідомлено, за свою ідею і свою чоловічу «гідність», він гине у відповідь на образу харизматичної жінки-«одиначки», яка поставила, в останню мить, на смертельний кін своє життя, щоб також врятувати свою зганьблену самотню гідність і «правду».

Цікаво, як сприйняли серіал в країні головного форпосту капіталізму – США. Серіал буцім розкриває сутність «південнокорейського капіталістичного суспільства, де людство знищується в умовах екстремальної конкуренції», та «корупція й аморальні мерзотники є звичайним явищем». Державний департамент США поширив інформацію, що в основі цієї похмурої кіношної історії «розчарування, яке відчуває середній кореець, і особливо корейська молодь, яка щосили намагається знайти роботу, укласти шлюб або досягти соціальної мобільності» [Gramer, Detsch, Mackinnon, 2021]. Тобто ідеться буцім про соціальні й економічні лиха суто південнокорейського суспільства. Однак відомо, що в світі глобальної економіки бувають такі ситуації, коли багатомільйонним масам людей доводиться залишати надовго рідні міста, бо там закінчилася робота (достатньо згадати історії-катастрофи з Детройтом та іншими). Ситуацію з правами громадян та юстицією у тих такі США чудово відображає кінематограф, зокрема відомий фільм «Законослухняний громадянин» (реж. Фелікс Гері Грей, 2009). Сьогодні проблеми, що випливають з наслідків глобального науково-технічного прогресу, не є проблемами однієї країни. Це глобальні проблеми. Ми продовжуємо рухатися в такій ситуації, яку позначив ще у книзі «Феномен людини» французький учений-палеонтолог і філософ П'єр Тейяр де Шарден (1881-1955): «Сучасна людина не знає, що робити з часом і силами, які вона випустила зі своїх рук» [Тейяр де Шарден, 1993, с. 159–165].

Те, що фільм-гра «реальний», можна судити і за непрямими ознаками – вже невдовзі після перегляду у щось схоже стали грати діти в містах, де раз у раз зустрічалися підлітки, які кидали на асфальт щільні прямокутні конверти з метою, аби визначити переможців і жертв. А у мільйонів дорослих у самій (цифровій) Південній Кореї з'явилася реальна версія гри, пов'язана з номером телефону, який піддивились глядачі в фільмі. Вже реальність змішалася із кіношною нереальністю – така собі актуальність віртуального. І сам капіталізм підживлюється віртуальністю, постаючи для своїх «акторів», все більше як гра, що напевно приховує відчуженість праці. Тут таки доречною виглядає порада Аліси з «Аліси у Дивокраї» Льюїса Керролла: «Треба бігти з усіх ніг, щоб тільки залишатися на місці, а щоб кудись потрапити, треба бігти як мінімум удвічі швидше!».

В інтернет-мережі можна зустріти таку притчу-метафору про пріоритети життя: «Уявіть, що життя складається з п'яти кульок, якими ви жонгулюєте у повітрі й намагаєтеся не випустити жодної. Одна із них зроблена з гуми, інші зі скла. П'ять куль – це робота, сім'я, здоров'я, друзі, душа...». І чомусь її авторство про особливу цінність однієї, гумової (робота) та інших чотирьох скляних, які можуть розбитися назавжди, часто приписують глобальним топ-менеджерам. Так, вони закликають приділяти час рідним і близьким, відпочинку, здоров'ю. Однак пріоритет у сучасному великому бізнесі завжди залишається чомусь за «гумовою» кулькою. Звичайно багата і успішна людина може говорити про п'ять куль, а не одну – з мільярдом, що висить над головою, як у корейському фільмі, проте за межами пояснень лишається питання, чому за таких величезних проривів у технологіях, зокрема у цифрових, роботодавці часом вимагає 10-12-14-годинного робочого дня. І не завжди «активована» згадана «тра» з кульками у багатьох корпораціях, де люди-працівники «ефективно керуючи роботою в робочий час», не мають вільного часу, щоб подумати про душу та сім'ю.

Очевидно, потрібно враховувати і цинічний розум теоретиків суспільства споживання, де цинік дотримується сучасної формули щастя – «бути дурним і мати роботу». Німецький філософ Петер Слотердайк розкрив секрет нездатності цих людей (їх маси) «розуміти зв'язок своїх повсякденних дій із тими згубними тенденціями, які

захоплюють суспільство». Слотердаjk вважає циніків здатними «імітувати ідіота, але не бути ним». Філософ вважає витoki сучасного суспільного цинізму в епосі Просвітництва, вірніше у її провалі. У книзі «Критика цинічного розуму» (1983) Слотердаjk пише: «цинізм – це освічена хибна свідомість» [Слотердаjk, 2002].

Аби подолати цей цинічний акселераціонізм капіталу і вивільнити час для «скляних» людських вартостей, виникають різні проекти. Наприклад, концепція безумовного базового доходу (ББД), який і спрямований на якесь вирівнювання забезпечення мінімальних стартів або санітарних кордонів від згубних «ігор». Частина суспільства, не лише в країнах ініціаторів цієї соціальної ідеї (Швейцарії, Скандинавії), сприймає ББД як подачку ледарям, таким, наприклад, як «інфантильний» головний герой у «Кальмарі». І що цікаво, проти, не тільки рупори від багатіїв-«буржуа» та їхніх економістів-прислужників, як от прихильники лібертаріанської моделі («лежачи на дивані – вмирай з голоду»), але зовсім не багатих, представників малого та середнього бізнесу. Їхня думка: ББД – розпусна, небезпечна ідея, що провокує лiнь. Голоси, що наближаються до конспірологічних, застерігають взагалі: це вганяє в рабство. Ось одне з чітких визначень із цього приводу: «ББД – це безперечно шлях до деградації. Навіть миші деградує, коли їм не потрібно боротися за життя».

Тобто вибудовується альтернатива: ББД чи боротьба за життя: або – або. Проте більш обґрунтованою і справедливою є думка, що з цим пов'язаний майбутній розвиток, а втрати будуть незначними. По-перше, приблизна сума в 1000 євро – це сума, на яку можна тільки забезпечити базові потреби. Якоюсь мірою ББД може виконувати функцію такого собі нейтралізатора непомірних апетитів корпорацій у плані їхньої влади на ринку праці. З черги кандидатів на роботу вийдуть неприхильники «дикого забігу» задля тримання «хижих речей століття» (більше машин, більше квартир, краще смартфон, більше кредитів).

До того ж ціна праці зростає, бо вибувають ті, хто не бажає брати участь у перегонах споживання, ті, кому не треба мати більше й більше. По-друге, необов'язково споживачі ББД будуть безпорадними і неактивними. Радше вони займатимуться своєю улюбленою справою, а не відчуженою працею, що руйнує життя [див.: Graeber, 2018, Храброва, 2024]. До того ж ББД щомісяця буде повертатись саме до супермаркетів (витрачатися на їжу й найпотрібніше), тобто повертатися до бізнес-обігу, до тих таки корпорацій, чи до тих, хто нібито «безкоштовно» дає цей «бонус». У ХХІ столітті, де штучний інтелект (ШІ) і машини можуть виконувати великі обсяги традиційно людських справ, «боротьба за життя» має відійти на другий план. – Як і відчужена праця. ББД має цьому сприяти. Зауважимо, що перше слово в цій чудовій аббревіатурі «безумовний» маркує стан, коли не має бути від тих, хто дає, жодних умов. Зрештою, здається, чим ближче розвинені суспільства будуть просуватися до прогресивного безробіття (згадаємо фрілансерів, себто «вільних працівників», фактично і здебільшого безробітних чи таких собі вільних безробітних), тим більше буде соціальних і економічних чинників на користь ББД.

Зрештою культура, збереження людських цінностей, комунікативна етика лишаються важливими запобіжниками гонитві за грошима/успіхом. І якщо «Гра в кальмара» чомусь таки вчить, тоді напевно саме тому, що нам варто шукати надійні засоби, які можуть бути запобіжниками подібним іграм.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Газнюк А. *Соматичне буття персонального світу особистості*. Харків: ХДФК, 2003. 314 с.
- Газнюк А. *Філософські етюди екзистенціально-соматичного буття: Монографія*. Київ: Парапан, 2008. 367 с.
- Слотердаjk П. *Критика цинічного розуму* / пер. з німецької Андрія Богачова. Київ: Тандем, 2002. 544 с.
- Тейяр де Шарден. *Феномен людини : [переклад фрагментів]* / пер. з фр. Г. Волинки. *Читанка з історії філософії: У 6 книгах. Книга 6. Західна філософія ХХ століття*. Київ: Фірма «Довіра», 1993. С. 159–165.

Харарі Ювал Ной. *21 урок для 21 століття*. Київ: Book Chef, 2022.

Форд М. *Пришестя роботів. Техніка та загроза майбутнього безробіття* / пер. з англ. Київ: Наш формат, 2016.

Храброва В. Розвиток штучного інтелекту і перспективи (звільнення від) роботи. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*. 2024. № 71, С. 71-80. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2024-71-6>

Gramer, Robbie; Detsch, Jack; Mackinnon, Amy. Echoes of Korean Politics in Netflix's 'Squid Game'. *Foreignpolicy.com*. 15.10. 2021. <https://foreignpolicy.com/2021/10/15/south-korea-politics-state-department-squid-game-netflix/>

DeGroot, Gerard. Review: 21 Lessons for the 21st Century by Yuval Noah Harari – nuclear war? Let's meditate instead. *The Times*. 11.08. 2018. <https://www.thetimes.com/article/review-21-lessons-for-the-21st-century-by-yuval-noah-harari-nuclear-war-lets-meditate-instead-k8lbg7t5>

Fromm E. *Man for Himself: An Inquiry into the Psychology of Ethics*. Abington, Taylor & Francis, 2003. 223 с.

Graeber D. *Bullshit Jobs: A Theory*. Penguin. 2018. 333 p.

Standing G. *Basic income. And how we can make it happen*. London: Pelican – Penguin Books, 2017.

* Стаття написана за матеріалами магістерської кваліфікаційної роботи: Манукян С. І. «Філософія Нового часу-2: філософське осмислення науково-технічного прогресу через три століття» (2024).

Манукян Сергій Іпханович

магістр філософії

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна

майдан Свободи, 4, Харків, 61022, Україна

Email: manuk007@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0141-8883>

Стаття надійшла до редакції: 18.01.2025

Схвалено до друку: 12.04.2025

"SQUID GAME": HUMAN IN THE WORLD OF CONTEMPORARY CAPITALISM

Manukyan Sergey I.

Master of Philosophy

V. N. Karazin Kharkiv National University

4, Svobody sq., 61022, Kharkiv, Ukraine

Email: manuk007@ukr.net

ORCID: <https://orcid.org/0009-0009-0141-8883>

ABSTRACT

Cinema as an art form developed rapidly in the last century and has not lose its position in the 21st century. What we see on the screen is the embodiment of thoughts, actions, stories of people and society. Serious cinema or cinema not for everyone (sometimes they call it chamber) is in many ways a philosophical creation. However, a cross-section of society, pictures of life are color wide-format frames of commercial cinema. Cinema that millions of people watch with "eyes wide open". The author of the article notes that often it is fiction and feature films that are more documentary. He draws attention to: which social classes and groups and how they react to what is happening on the screen.

The article attempts to study the life of a modern person in a modern highly developed country. As is known, the world socialist system, socialism on the threshold of the 21st century gave up its positions to the old (according to the calendar) good (in the opinion of many) capitalism. With the beginning of the new century, scientific and technological progress, in the form of digital and other technologies, has dramatically changed the situation in the economy and the life of society. More

grandiose changes are expected. Progress brings great advantages (in healthcare, communications, transport) and no less serious disadvantages. Among them are such problems as: future unemployment from robots and digital algorithms.

The problem of recent decades is the alienation of people from each other in the case of the development of new means of communication. The purpose of the article will be the idea that "pure" progress and the latest technologies do not make people's lives better automatically. Happiness remains for many the same unattainable blue-bird-dream. What prompts "ordinary" people and specialists - economists, sociologists, engineers to philosophically understand scientific and technological progress.

As is known from history, humanity postpones the solution of the most acute problems to the end. The author sees the solution (not the only one) to the problem of future unemployment from robots with artificial intelligence in the implementation of the UBI-Unconditional Basic Income. Raises the issue of the mandatory race for "success" in the modern world. These problems are relevant today and the article touches on them through the study of a landmark film. Today, it is art cinema, not music, nor literature, but cinema that can raise acute issues on a massive scale, louder and more colorfully.

Keywords: *Cinema, capitalism, Universal Basic Income, artificial intelligence, freelancers.*

REFERENCES

- Gaznyuk, L. (2003). *Somatic Being of the Personal World of the Personality*. Kharkiv: HDFK.
- Gaznyuk, L. (2008). *Philosophical Studies of Existential-Somatic Being: Monograph*. Kyiv: Parapan, 2008.
- Sloterdijk, P. (2002). *Critique of cynical reason*. Translated from German by Andriy Bogachov. Kyiv: Tandem.
- Teilhard de Chardin. (1993). The Phenomenon of Man: [translation of fragments] / trans. from French by G. Volinka. *A Reader on the History of Philosophy: In 6 Books. Book 6. Foreign Philosophy of the 20th Century*. Kyiv: Dovira Company, pp. 159 – 165.
- Harari, Y. N. (2022). *21 lessons for the 21st century*. – Kyiv: Book Chef.
- Ford, M. (2016). *The Coming of Robots. Technology and the Threat of Future Unemployment*. Trans. from English. Kyiv: Our format.
- Khrabrova, V. (2024). Development of artificial intelligence and prospects (emancipation from) job. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Philosophy. Philosophical Peripeteias*, (71), 71-80. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2024-71-6>
- Gramer, Robbie; Detsch, Jack; Mackinnon, Amy. (2021). Echoes of Korean Politics in Netflix's 'Squid Game'. *Foreignpolicy.com*. 15.10. <https://foreignpolicy.com/2021/10/15/south-korea-politics-state-department-squid-game-netflix/>
- DeGroot, Gerard. (2018). Review: 21 Lessons for the 21st Century by Yuval Noah Harari – nuclear war? Let's meditate instead. *The Times*. 11.08. <https://www.thetimes.com/article/review-21-lessons-for-the-21st-century-by-yuval-noah-harari-nuclear-war-lets-meditate-instead-k8lbg7t5>.
- Fromm, E. (2003). *Man for Himself: An Inquiry into the Psychology of Ethics*. Abington, Taylor & Francis, 2003.
- Graeber, D. (2018). *Bullshit Jobs: A Theory*. Penguin.
- Standing, G. (2017). *Basic income. And how we can make it happen*. London: Pelican – Penguin Books.

Article arrived: 18.01.2025

Accepted: 12.04.2025

Як цитувати: Манукян, С. (2025). «ГРА В КАЛЬМАРА»: ЛЮДИНА В СВІТІ СУЧАСНОГО КАПІТАЛІЗМУ. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філософія. Філософські перипетії»*, (72), 177-184. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2024-72-17>

In cites: Manukyan, S. (2025). "SQUID GAME" HUMAN IN THE WORLD OF CONTEMPORARY CAPITALISM. *The Journal of V. N. Karazin Kharkiv National University, Series Philosophy. Philosophical Peripeteias*, (72), 177-184. <https://doi.org/10.26565/2226-0994-2024-72-17> [In Ukrainian]